

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 15 stycznia 2015 r.

ZSS.422.2.2014.BS

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

w odpowiedzi na pismo z 16 grudnia 2014 r. roku dotyczące problemów przestrzegania zasady równego traktowania i niedyskryminacji, które w 2014 r. ujawniły się w trakcie działalności Biura Rzecznika Praw Dziecka, poniżej przedstawiam główne obszary tematyczne pozostające w związku z ww. problemem:

1. Dostęp do Karty Dużej Rodziny.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się 2 grudnia 2014 r. do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie kryteriów przyznawania uprawnień wynikających z rządowego programu dla rodzin wielodzietnych.

Obowiązujące do 31 grudnia 2014 r. rozporządzenie Rady Ministrów z 27 maja 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla rodzin wielodzietnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 755) uniemożliwiało otrzymanie Karty rodzinom, w których rodzice pozostają w związku nieformalnym i wychowują wspólnie swoje dzieci oraz dzieci partnera. Sytuacja taka może spotkać się z zarzutem nierównego traktowania dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych, których rodzice pozostają w związkach nieformalnych.

2. Uprawnienia do ulgowych przejazdów dla dzieci posiadających legitymację szkolną w języku obcym.

Rzecznik Praw Dziecka przekazał Rzecznikowi Praw Obywatelskich uwagi dotyczące uprawnień do ulg przejazdowych obowiązujących w środkach transportu publicznego.

Rzecznik zauważył, że dzieci posiadające obywatelstwo polskie, ale uczące się

25 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

za granicą Rzeczypospolitej Polskiej lub w szkołach przy przedstawicielstwie dyplomatycznym obcego państwa w Polsce, posiadające legitymacje szkolne wystawione w języku obcym, nie są uprawnione do ulgowych przejazdów. Rzecznik stoi na stanowisku, że ulgi powinny obejmować wszystkie dzieci, również te posiadające dokumenty w języku obcym. Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej przepisów regulujących uprawnienia do ulg.

3. Uprawnienia do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

26 czerwca 2014 r. Naczelny Sąd Administracyjny wydał uchwałę¹ rozstrzygającą rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych, powstałe na tle stosowania art. 10 ust. 2 ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jedn.: Dz. U z 2013 r. poz. 1456, ze zm.). Zagadnieniem spornym było, czy dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu, należy się w wymiarze pojedynczym czy wielokrotnym, tzn. należy się na każde dziecko. Naczelny Sąd Administracyjny uznał, że dodatek ten, w przypadku korzystania z urlopu wychowawczego w celu sprawowania opieki nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu, przysługuje do zasiłku rodzinnego na każde z tych dzieci.

Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przez NSA nie rozwiązuje problemu rodzin, którym odmówiono dodatku w drodze ostatecznych lub prawomocnych decyzji administracyjnych wydanych w sprawach zakończonych przed datą ogłoszenia uchwały NSA. Odnosząc problem do orzecznictwa wojewódzkich sądów administracyjnych, zauważa się, że część sądów przyznawała ów dodatek na każde dziecko, zaś część – w wymiarze pojedynczym, niezależnie od liczby dzieci urodzonych podczas jednego porodu.

Do Rzecznika Praw Dziecka napływają skargi rodziców, którym nie przyznano dodatku na każde dziecko. Uważają oni, że wskutek działań organów władzy publicznej (organów administracji publicznej, sądów administracyjnych) doszło do nierównego traktowania rodzin wychowujących więcej niż jedno dziecko urodzone podczas jednego porodu. Rodziny te nie były równo traktowane wobec prawa. Do nierównego traktowania

¹ Sygn. I OPS 15/13.

przyczynił się także ustawodawca, naruszywszy zasady prawidłowej legislacji poprzez uchwalenie przepisu z trudem poddającego się wykładni.

Uchwała NSA nie stanowi samodzielnej podstawy do wzruszenia orzeczeń, w których przyjęto zapatrywanie prawne niezgodne z poglądem NSA, zatem na jej podstawie nie można zastosować środków prawnych, które wyeliminowałyby orzeczenia naruszające zasadę równości.

4. Ogólne warunki ubezpieczeń rodzinnych.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpływały skargi na towarzystwa ubezpieczeniowe oferujące ubezpieczenia rodzinne.

Ogólne warunki takich ubezpieczeń przyznają ubezpieczonym prawo do świadczeń wyłącznie w przypadkach urodzenia się dziecka, pomijają zaś przysposobienie dziecka jako zdarzenie ubezpieczeniowe. Co więcej w ofercie tych towarzystw nie znajduje się ubezpieczenie rodzinne uwzględniające powiększenie się rodziny wskutek przysposobienia dziecka.

Ponieważ rodzicielstwo biologiczne i adopcyjne niosą ze sobą ten sam skutek, służąc temu samemu celowi, należy uznać – przy pełnym respekcie dla autonomii stron umowy oraz zasady swobody umów – że konstytucyjna zasada ochrony rodzicielstwa oraz zasada równości przeważają i przemawiają za niedopuszczalnością nadawania ogólnym warunkom ubezpieczeń tak różnicującej treści.

5. Realizacji obowiązku szkolnego przez małoletnich cudzoziemców.

Ze skarg kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wynika, że z chwilą umieszczenia małoletnich cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych, nie realizują oni obowiązku szkolnego. Przerwana zostaje ich dotychczasowa edukacja, bowiem nie mogą uczęszczać na zajęcia szkolne poza ośrodkiem, zaś władze ośrodka w niedostatecznym stopniu organizują zajęcia edukacyjne na terenie placówki.

W każdej z powyższych spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencję wskazując na naruszenie Konwencji o prawach dziecka oraz ustawy o systemie oświaty, gwarantującym małoletnim cudzoziemcom prawo do nauki na zasadach przysługujących obywatelom polskim.

6. Dyskryminacji młodzieży transseksualnej

Rzecznikowi zgłaszano przypadki dyskryminacji - zarówno w środowisku lokalnym, jak i wśród rówieśników - młodzieży transseksualnej. Problemy dotyczyły niezrozumienia problemu przez środowisko lokalne (oskarżono rodziców o molestowanie dziecka), stosowania nieadekwatnych środków (np. zalecenia kształcenia indywidualnego), trudności w umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej dziecka transseksualnego (z uwagi na podział ze względu na płeć).

7. Dyskryminacji środowisk ojcowskich. Naruszenia prawa dziecka do obojga rodziców.

- a) Często zgłaszanymi do Rzecznika przypadkami były sprawy dotyczące asymetrycznej pozycji ojców w stosunku do matek w praktyce orzeczniczej sądów regulujących sytuację dziecka po rozstaniu rodziców. Sytuacji takiej upatruje się również m.in. w przepisach zakładających automatyzm ograniczania władzy rodzicielskiej jednego z rodziców w razie nie zawarcia porozumienia rodzicielskiego. W tym przedmiocie Rzecznik Praw Dziecka stwierdzając częste naruszenie prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców skierował do senackiej Komisji Ustawodawczej oraz Rodziny Polityki Senioralnej i Społecznej projekt zmiany art. 58 i 107 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Propozycja zmiany ustawy została wypracowana przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego działającą przy Rzeczniku Praw Dziecka. Projekt nowelizacji ustawy zmierza do zmiany przepisów, które zakładają automatyzm ograniczania władzy rodzicielskiej jednego z rodziców w sytuacji, gdy po rozstaniu nie doszli oni do porozumienia w kwestiach wychowawczych. Po raz pierwszy w polskim prawie pojawi się przepis mówiący o prawie dziecka do obojga rodziców: **„...sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem.”** Projektowany przepis koncentruje się na zagwarantowaniu dzieciom prawa do wychowania przez oboje rodziców w sytuacji ich rozstania. Ponadto projektem proponuje się zdjęcie z sądu obowiązku rozstrzygania o kontaktach z dziećmi, gdy są one utrzymywane bezkonfliktowo. Wówczas, na zgodny wniosek stron, sąd pozostawi rodzicom dziecka swobodę w kształtowaniu tych kontaktów.

- b) Zgłaszano również sprawy dotyczące dyskryminacji ojców w zakresie prawa do ustalenia pochodzenia dziecka. Wskazywano przede wszystkim na brak uprawnienia biologicznego ojca do kwestionowania ojcostwa męża matki lub osoby, która uznała dziecko przed kierownikiem USC.

Z wyjątkami
Marek [Signature]